

Sağlık politikaları kime emanet?

Dr. Mehmet Demir

Anadolu Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Mediko-sosyal merkezinde pratisyen hekim olarak çalıştı. Aynı üniversitede anatomi dersi verdi. Daha sonra çeşitli tarihlerde sağlık ocağı sorumlu tabipliği, il sağlık müdür yardımcılığı, hastane başhekimliği ve Sağlık Bakanlığında Bakan Danışmanlığı ve genel müdürlük görevlerinde bulundu. Özel sağlık sektöründe kuruculuk ve yöneticilik görevlerini üstlendi. Halen Sağlık Bakanlığı Sağlık Politikaları Kurulu Üyesi olarak görev yapmaktadır. Sağlık politikası ve ekonomisi ile sağlıkta performans yönetimi, verimlilik, ödeme sistemleri, kalite geliştirme, hasta güvenliği ve genel sağlık sigortası konularına ilgi duymaktadır. Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın yürütülmesinde aktif olarak görev almış olan Demir, evlidir ve bir çocuk babasıdır.

Sağlık sektöründe politika düzeyinde verilen her karar; vatandaşlar, sağlık çalışanları, özel sektör ve üniversiteler de dahil olmak üzere bütün paydaşları etkilemektedir. Bu nedenle politik karar verme süreçlerinin ve politik kararların nasıl alındığı, diğer bir ifadeyle sağlık politikası oluşturma eylemi, hem popüler ve hem de akademik ilgiye mazhar olmaktadır. Sağlık politikaları karar alma düzeyinde üç boyutta düşünülebilir. Küresel ölçekte, ulusal ve ülke içinde bölgesel düzlemde geliştirilmesi boyutları. Siyasal iktidarlar çoğunlukla, politik ve etik öncelikler doğrultusunda her üç düzlemi dikkate alarak bir yaklaşım ortaya koymaktalar. Son on yılda ülkemiz açısından da üç düzlemi dikkate alacak şekilde politikalar geliştirildi.

Bir dizi etik ve siyasi karar son on yılda ülkemizde yeni bir sağlık sisteminin gelişimini sağlamıştır. Bununla birlikte sağlığın her alanında ve ölçeğinde belirgin bir iyileşme ve gelişmenin olduğu görülmektedir. Ayrıca geline aşamada sağlık reformuna ve sürdürülebilirliğine yönelik en objektif cevabın halk tarafından olumlu bir şekilde verildiği görülüyor. Ekonomik büyüme, kamu sağlık harcamalarında artışa imkân verirken sağlık alanındaki gelişmelerin de kolaylaştırıcısı oldu. Ayrıca ekonomik büyümeyle orantılı toplam sağlık harcamasına karşılık, daha iyi bir sağlık çıktısı elde edilmiştir.

2002 yılının sonunda net bir şekilde ortaya konulan sağlıktaki politika tercihleri

ve bunları uygulamadaki kararlılık bir başarıyı getirirken doğru politika yapma ve geliştirme konusunda da bir tecrübe oluşturdu. Geçmişin tecrübeleriyle bilinçlerde şekillenen politik tercihler, çözümler ve kararlar artık kurumsal araçlarla desteklenir hale getiriliyor. Geçmişte sağlık alanına yönelik politika oluşturma ve uygulamanın ne kadar zor olduğunu söylesek de geriye baktığımızda bugüne göre kolay gözüküyor. Toplumda yükselen beklenti düzeyi, iletişimin kolaylaşması, toplam hastalık yükünün artışı ve yaşlılık gibi sebepler sağlık politikası oluşturmak için farklı araçlara ihtiyaç gösteriyor.

Ülkemiz sağlık sektörü dünyadaki ekonomik durgunluğa rağmen büyümesini sürdürmeye devam ediyor. Öte yandan nüfus artışı hızı ekonomik büyümeden daha hızlı. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre dünyadaki sağlık harcamaları 1995'te 2,6 trilyon dolar iken bu rakam 2005'te 5,1 trilyon dolara yaklaştı. 2009'daki ekonomik düşüşe rağmen sağlık alanındaki dinamikler dışında global anlamda da sağlık sektörünün yönetimi zorlaşıyor ve yanlış politikaların riskinin boyutu büyüyor.

Genel sağlık sigortasının hayata geçmesi ile birlikte 2010 yılından itibaren sağlık sistemimiz görünür hale gelmeye başladı. Sağlık Bakanlığının teşkilat yapısındaki değişim ve kamu hastane birlikleri ile Sağlık Bakanlığının rolleri ayrıştırıldı. Vekilharç bir Sağlık Bakanlığı daha belirgin hale geldi. Sağlık hizmet

sunumunda özel sektörün etkin bir şekilde rol alması sağlandı.

Son birkaç yıldır Bakanlığın teşkilat kanununun değiştirilmesi ve bu değişiklik sonucu ortaya çıkan yeni yapı ve sorunlar yoğun bir şekilde tartışılmaktadır. Teşkilat Kanunu incelendiğinde sağlıkta geline noktayı daha ileriye götürmek adına yeni bir teşkilat yapısının öngörüldüğü anlaşılıyor. Sağlık sistemini yönetecek yapı bütünleşik bir şekilde dizayn edilmiş. Bu yapı içinde daha önce yer almayan bugüne kadar da çok tartışılmayan bir kurul dikkat çekiyor. Bu yazıda bu kurulun fonksiyonlarını tartışmaya çalışacağız.

Sağlık Bakanlığının yeni Teşkilat Kanunu ile bir önceki kanundan farklı olarak Sağlık Politikaları Kurulunun (SPK) kurulması öngörülmüyor. İlk defa bu Kanun ile Bakanlığın sağlık sistemi yönetimi ve politika belirleme ile ilgili temel görevlerini yerine getirmek üzere bir kurul kurulması emrediliyor. Yeni Kanun, Sağlık Bakanının "uygulama"ya yönelik operasyonel görevinin yanında "politika" yapma görevinin de belirginleştiriyor ve birbirinden ayrıştırıyor. Sağlık Bakanı, Müsteşarı vasıtasıyla hizmet birimleri ve bağlı kuruluşları ile sağlık sistemini yönetirken, Sağlık Politikaları Kurulu ile sağlık politikalarını oluşturacak.

Tabi ki sağlık politikamız Anayasa, Kanunlar, Hükümet Programı ve Bakanlar Kurulu Kararları ile belirlenmiş durumda. Bu politikaların temelini de siyaset ve etik anlayışımız oluşturmaktadır. Ancak dünyadaki ve ülkemizdeki gelişmeler

çerçevesinde yeni sağlık politikalarının ortaya konması ve yeni sorunlara yönelik politikaların belirlenmesi için politik kararın oluşmasına yönelik bir süreçte ihtiyaç olacaktır. Kurumsal yönetim yapımız gereği ülke adına bu sürecin sorumlusu Sağlık Bakanı olarak görülmektedir. "Sağlık Politikaları Kurulu" bu açıdan Sağlık Bakanının politika oluşturmaya yönelik "fizibilite merkezi" olarak da düşünülmelidir.

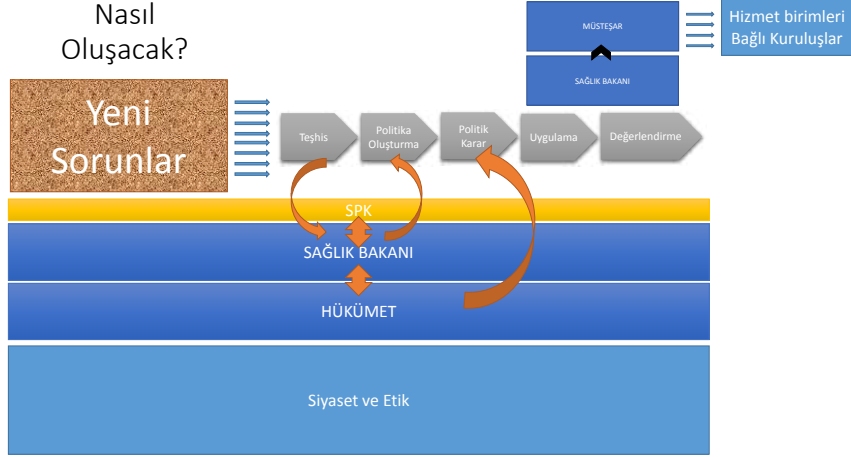
Sağlık sisteminde her uygulamanın etik ve politik bir yönü var. Etik ve politik kararlar ve yaklaşımlar sağlık sisteminin yönünü belirliyor. Yukarıdan aşağıya doğru oluşan siyasi kararlar neticesinde oluşan bir sağlık sisteminde, bu kurul marifetiyle siyasi kararların verilmesi için bir zemin oluşturulmuş ve seçenekler ortaya konulmuş olacaktır.

Sağlık Bakanlığı teşkilat yasasının Kurulun görevini görüş bildirmeye sınırlanmadığı görülüyor. Kurulun görüş bildirmenin ötesinde sağlık sistemi yönetimine ilişkin konularda ve sağlık politikalarının belirlenmesinde Sağlık Bakanının bir politika belirleme aracı olarak işlev göreceği anlaşılmaktadır. Kurulun görevi dışında kurul üyelerinin hâkim oldukları alanlar çerçevesinde Bakanın belirleyeceği konu başlıklarında çalışma yapabilecek olmaları, aynı anda çok farklı alanlarda çalışma yapılabilmesine imkân verebilecektir. Kurul çalışmaları Bakanlık birimlerinin yapacakları çalışmalarda, verdikleri görüşlerde ve sağlık sistemine ilişkin mevzuat hazırlıklarında ilgili mevzuatın gerekçeleri için ayrıca bir referans metin özelliğini de taşıyabilecektir. Kurul çalışmaları ayrıca topluma, sağlık sisteminin kamu veya özel paydaşlarına fikir verecektir. Bu yönüyle, Kurul fonksiyonlarının stewardship bir Sağlık Bakanlığını desteklediği görülmektedir. Ayrıca Sağlık Bakanı, seçtiği üyeler ile sağlık sistemine doğrudan veya dolaylı olarak yön vererek ülkede bir kapasite oluşmasına katkı sağlayabilecektir.

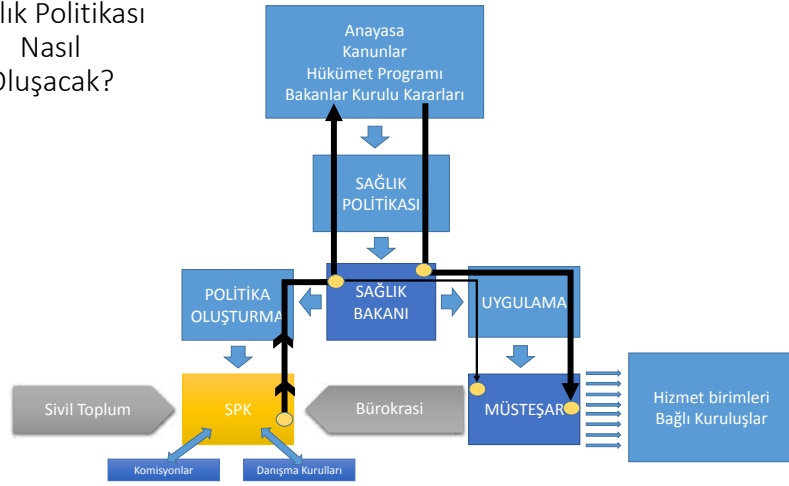
Kurulun yapısı incelendiğinde; tabii üye olan Müsteşar ve beş müsteşar yardımcısı dışında Bakanın atayacağı 11 üye ile birlikte 17 üyeden oluştuğu görülmektedir. 11 üyenin bürokrasi dışından, alanlarında tecrübeli, başarılı ve sektörlerini temsil eden kişiler arasından seçilmesi durumunda Bakanlık Merkez teşkilatı içinde Kanunla kurulmuş, ağırlıklı olarak "sivil" unsurları içeren yepyeni ve heyecan verici bir kurul karşımıza çıkmış olacaktır. Kurul ve kurul üyelerinin Bakanlık Bürokrasisi dışında sorunlara ve konulara bağımsız yaklaşımı çözümler için yeni fırsatları daha kolay ortaya konulabilmesini sağlayabilecektir.

Kurulun yapısına bakıldığında çalışılan konulara yönelik danışma kurulları ve

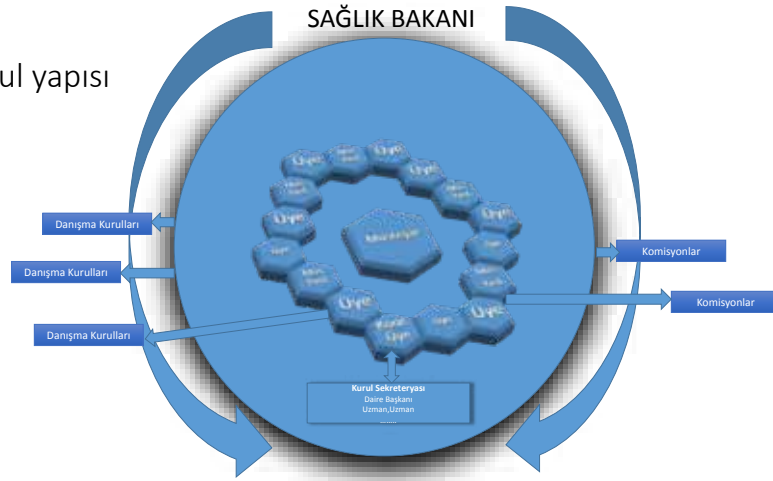
Sağlık Politikası Nasıl Oluşacak?

Sağlık Politikası Nasıl Oluşacak?

Kurul yapısı

komisyonların kurulacağı görülmektedir. Kurul belirli konularda görüşlerini almak üzere, üniversitelerden, STK'lardan, bağlı kuruluşlardan ve Bakanlık birimlerinden yönetici veya uzman kişileri davet edebilecek olup; Kurul bünyesinde Bakanlığın görev alanı ile ilgili olarak bilimsel ve uzmanlık gerektiren konularda çalışma yapmak ve görüş bildirmek üzere danışma kurulları ve komisyonlar oluşturulabilmektedir. Danışma kurul-

larında ve komisyonlarda, Bakanlık ve bağlı kuruluşlarının personeli ile üniversitelerden ve diğer kamu ve özel kurum ve kuruluşlarından veya yabancı uzmanlardan görevlendirme yapılabilecektir. Sonuç olarak Sağlık Politikaları Kurulu, Bakanlık teşkilatı içinde sivil unsurları içererek Sağlık Bakanının politika oluşturmada işlev göreceği yeni bir araç olarak devreye alınmaya hazır görünüyor.